

Fremtidsfullmakt - hva er konsekvensen uten?

Vi har i flere artikler skrevet om hva en fremtidsfullmakt er, og hva som kan inngå i en fremtidsfullmakt. I denne artikkelen ønsker advokat Linda Hjelvik Amsrud i Nordea Private Banking imidlertid å rette fokuset mot hva som skjer dersom det ikke er opprettet en fremtidsfullmakt, og et alminnelig vergemål opprettes. Eller mer presist – hva innebærer det å inngå i en vergemålsordning?

Linda Hjelvik Amsrud,
advokat i Nordea Private Banking

En fremtidsfullmakt er et relativt nytt begrep for mange, og det er kanskje ikke så rart med tanke på at det først ble åpnet for å utarbeide fremtidsfullmakter da Vergemålsloven undergikk større endringer med virkning fra 1. juli 2013. En fremtidsfullmakt er kort forklart et alternativ til alminnelig vergemål ved at man gir fullmakt til en eller flere personer til å handle på ens vegne etter eget ønske. En fremtidsfullmakt er derfor først aktuelt på det tidspunkt hvor vilkårene for vergemål er oppfylt. [For mer informasjon om hva en fremtidsfullmakt er, se vår tidligere artikkel >](#)

Vilkår for opprettelse av vergemål

Tidligere var det overformynderiet som var ansvarlig for å håndheve reglene i Vergemålsloven, men dette ansvaret er nå lagt på Fylkesmannen i hvert enkelt fylke. Reglene om vergemål er svært strenge, hvilket ikke er unaturlig når det tas i betraktning at formålet med reglene er å sikre en person sine økonomiske og personlige rettigheter når vedkommende selv er forhindret fra å gjøre dette.

Det er flere vilkår som må være oppfylt for at det kan opprettes et vergemål. For voksne over 18 år er vergemål først aktuelt dersom vedkommende grunnet sinnslidelse (herunder demens), psykisk utviklingshemming, rusmisbruk, alvorlig spillavhengighet eller alvorlig svekket helbred ikke er i stand til å ivareta sine økonomiske- eller personlige interesser. Den medisinske tilstanden må være årsaken til at vedkommende ikke er i stand til å ivareta sine egne interesser, og det må være et behov for at en verge innsettes.

Dersom vedkommende er i stand til å forstå hva et vergemål innebærer, skal det innhentes et samtykke til vergemål. Det er legen til den som har verge eller har behov for verge, som uttaler seg om personen har samtykkekompetanse i forhold til den beslutningen som skal tas. Dersom vedkommende har kompetanse til å samtykke, skal samtykket omfatte om det skal opprettes et vergemål, eventuelt omfang av vergemålet og hvem personen ønsker skal være verge.

Dersom det er behov for en vergeordning, og vedkommende har evne men ikke vilje til å samtykke til en slik ordning, er hel- eller delvis fratakelse av rettslig handleevne eneste alternativ. Det er domstolen som tar stilling til om vilkårene for dette er til stede.

Behov for verge – hvem har meldeplikt og begjæringsrett?

Når det opprettes et vergemål kan det være basert på en begjæring eller melding til Fylkesmannen. Fylkesmannen kan også på eget initiativ opprette en sak og vurdere om vilkårene for vergemål er oppfylt. I tillegg til Fylkesmannen er det noen som har meldeplikt og noen som har rett til å begjære vergemål. Meldepliktige er typisk institusjoner der personen er innlagt, personer som er ansvarlig for kommunens sosialtjeneste, og personer involvert i kommunens helse- og omsorgstjeneste utenfor institusjon. De som har rett til å begjære vergemål er typisk personer i den nærmeste kretsen, så som personen selv, ektefelle/samboer, foreldre, nærmeste livsarving, søsken, ens verge eller lege.

Hva innebærer vergemål for voksne?

Et vergemål skal tilpasses det behov man har, og skal ikke gjøres mer omfattende enn behovet tilsier. Det innebærer at Fylkesmannen i hvert enkelt tilfelle foretar en vurdering av hva som er den enkeltes behov, og hvordan midlene til vedkommende på bakgrunn av dette skal forvaltes. Det innebærer at man kan ha mange ulike varianter av forvaltning, fra at vedkommende selv forvalter midlene til at Fylkesmannen forvalter samtlige midler. Dersom det ikke foreligger samtykkekompetanse, vil den som har behov for verge normalt ikke være i stand til å forvalte midlene selv. Fylkesmannen vil da forvalte midlene på vegne av personen, og Fylkesmannen må dermed samtykke til de disponeringer vergen ønsker å foreta.

Når vilkårene for vergemål er oppfylt og verge er oppnevnt, forvalter Fylkesmannen i utgangspunktet samtlige finansielle eiendeler utover 2G (for 2016 er 1G kr 90.068). Det kan komme overraskende på mange at slike finansielle eiendeler som en hovedregel skal omgjøres til kontante midler, og plasseres på individuelle konti i bank. De kontante midlene kan kun plasseres i rentebærende produkter og banker som Statens Sivilrettsforvaltning har godkjent.

Vergen forvalter imidlertid det meste annet. Dette gjelder blant annet fast eiendom, løsøre, midler på vergekonto på inntil 2G, og øvrige finansielle eiendeler som ikke ligger innunder Fylkesmannens forvaltning. Så fremt personen som er under vergemål ikke er fratatt rettslig handleevne og forstår hva en disposisjon innebærer, skal personen samtykke til at vergen kan selge, leie ut eller disponere fast eiendom eller andre eiendeler.

Det er imidlertid noen disposisjoner som krever både samtykke fra personen under vergemål- og fra Fylkesmannen. Dette gjelder blant annet salg av fast eiendom eller rettigheter som tilligger fast eiendom. Det samme gjelder ved utleie av fast eiendom, eller oppsigelse av slik avtale. Lån med pant i eiendom som person under vergemål eier, forutsetter et samtykke fra fylkesmannen i forkant av låneopptaket. Det samme gjelder arveforskudd til livsarvinger. Slike forskudd er for øvrig bare tillatt der det er et behov hos livsarvingen eller det foreligger en skriftlig bekreftelse på at det er et ønske hos giveren å gi arveforskuddet. Når vergen er vedkommende sin samboer eller ektefelle, må det innhentes samtykke fra Fylkesmannen dersom disposisjonen gjelder salg av eiendom, pantsettelse eller gjeldsstiftelse på vegne av personen under vergemål.

Nærmere om vergens plikter

Vergen skal sørge for at eiendeler holdes i god stand, blir sikret, oppbevart og forsikret på en betryggende måte. En verge kan oppnevnes av Fylkesmannen eller være en nær slektning som ektefelle eller samboer. En fordel med at en ektefelle eller samboer oppnevnes som verge, er at det stilles færre krav samt at Fylkesmannen er mindre involvert i det daglige tilsynet. Vergen slipper blant annet å føre samt levere årlig regnskap til Fylkesmannen. Videre stå under Fylkesmannens tilsyn eller ha forvaltning underlagt Fylkesmannen.

I visse tilfeller kan vergen, eller nærstående til vergen, ha motstridende interesser med personen under vergemål. Disse motstridende interessene kan medføre at vergen er inhabil til å handle på vegne av vedkommende. Et eksempel kan være at både vergen og den som er under vergemål er arvinger etter en avdød slektning. I et slikt tilfelle vil vergen være inhabil, og det vil bli oppnevnt en midlertidig verge for selve skiftet av arven. Som nærstående anses alltid vergens ektefelle/samboer, foreldre, barn, søsken mv.

Unntak fra vergemål – fremtidsfullmakt, gavebrev og testament

Dersom det ikke er ønskelig å havne innunder Fylkesmannens vinger, er det som nevnt anledning til å utarbeide en fremtidsfullmakt som gir spesifikke personer fullmakt til å handle på vedkommende sine vegne når vilkårene for vergemål er oppfylt. Det er opp til fullmakts giver hva som skal inngå i en fremtidsfullmakt, og hvor omfattende den skal være. Det er imidlertid viktig at formkravene til en fremtidsfullmakt er oppfylt, slik at fullmakten er gyldig. For de forhold/disposisjoner som ikke dekkes av fremtidsfullmakten, kan det være aktuelt for Fylkesmannen å oppnevne en verge. Merk at fullmektigen ikke kan representere fullmakts giveren der han eller hun ville vært inhabil som verge. I slike tilfeller oppnevnes en midlertidig verge fra Fylkesmannen.

Når det gjelder gaver og arv til mottakere under 18 år, er det særlige regler i Vergemålsloven hva gjelder forvaltningen og disponering av disse. Dersom gaven eller arven er over 2G (ca kr 180.000), vil Fylkesmannen ha ansvaret for tilsynet og forvaltningen av disse midlene med mindre annet er bestemt i gavebrev og/eller testament. Dette gjelder uavhengig av om foreldrene til mottaker opptrer som vedkommende sin verge. Forvaltningen av slike midler er også underlagt svært strenge regler. Dersom arven eller gaven består av finansielle investeringer, skal disse blant annet omgjøres til kontanter og settes inn på konto i bank godkjent av Statens Sivilrettsforvaltning. Dersom det er ønskelig å unngå dette, anbefales det å innta en bestemmelse i gavebrev og i testament om at gave/arv til barn under 18 skal unntas Fylkesmannens forvaltning og regnskapsplikt i medhold av Vergemålsloven § 95.

Linda Hjelvik Amsrud

Advokat / Legal Counsel
Nordea Private Banking
Linda.Amsrud@nordea.no

[Klikk her for å lese mer om våre juridiske tjenester. Her finner du også de andre jus-artiklene fra Nordea Private Banking >](#)

Denne informasjonen er utarbeidet av Nordea Private Banking og er ment som generell informasjon til personlig bruk for de kundene som mottar den fra Nordea. Informasjonen må ikke sees som noen konkret anbefaling om bestemte disposisjoner, transaksjoner eller råd om konkrete investeringer. Egnetheten eller hensiktsmessigheten av en bestemt disposisjon, transaksjon eller investering vil avhenge av din egen situasjon og dine målsetninger.

Før du gjør konkrete disposisjoner, bør du tenke igjennom om dette er egnet eller hensiktsmessig for deg, og vi oppfordrer deg uansett til å konsultere din personlige rådgiver/advokat. Informasjonen er basert på kilder som Nordea Private Banking anser som pålitelige, men det innhentes ingen garantier om nøyaktigheten eller fullstendigheten av opplysningene. Nordea Private Banking og selskapene i Nordea-konsernet eller undertegnede påtar seg ikke ansvar for tap som måtte oppstå på grunn av bruk av denne informasjonen.